

стварју (фактички и правно). Ова правна веза изражава одређену сферу „приватност“, могућност да се за неку ствар каже: „то је моје“, а то подразумева искључивање трећих лица. Својину у правном смислу има само оно лице које има најширу правну власт на ствари, а то је онај субјект коме ствар припада, који има право располагања (*jus abutendi*). У робном промету сопственик манифестује своју припадност овлашћењем да правно располаже робом. У том смислу и Енгелс каже: „Пуна слободна својина над земљом значила је не само могућност да се неокрњено и неограничено поседује земља, већ је значила и могућност да се она отуђи“ (4). Наше законодавство признаје друштвеним правним лицима једно основно субјективно право на средствима у друштвеној својини. То право се назива право располагања (чл. 243. ЗУР-а) и обухвата овлашћење правног располагања стварима у друштвеној својини, а по неким прописима обухвата и овлашћење коришћења друштвених средстава. У питању су овлашћења која су истоврсног карактера као и одговарајућа овлашћења из права својине. То наравно запажа и проф. Гамс. Међутим, проблем настаје пошто се правни однос припадности ствари одређеном субјекту подводи под економски појам присвајања (прометне вредности) те отуда настаје противуречност у овом схватању.

др Рајко Јелић

Боривоје Шундерић, УСЛОВИ ЗАСНИВАЊА РАДНОГ ОДНОСА РАДНИКА, „Научна књига“, Београд, 1987, стр. I—XII + 239

Др Боривоје Шундерић, свеучилишни наставник Правног факултета Универзитета у Београду је написао, а „Научна књига“ Београд објавила вриједну књигу *Услови заснивања радног односа радника*.

Познаваоцу радноправне теорије и праксе овај рад је корисна и добродошла свакодневна помоћ у регулирању, тумачењу и примјени радног права у најширем смислу. Истовремено је ријеч о књизи која ће бити од неизмјерне користи, првенствено правницима, а и другим стручним радницима који заједно са пословодним органима и органима управљања, у бројним организацијама, органима и заједницама рјешавају сложене случајеве, питања и проблеме у радноправним односима.

Др Шундерић је заокружено и бирано одабрао и обрадио једно од најтежих и најконтроверзнијих питања радног односа радника у Југославији. На овом подручју бројна су неслагања и сукоби теоретичара и практичара, судова и органа надзора, којима често иде на руку законодавство и бројни самоуправни опћи акти из области рада и радних односа. Слагања и сукобе теоретичара и практичара, заплетеност јудикатуре и одлука уставних судова, недореченост и паушалност прописа у овој области, аутор помирује својим знанственим радом.

Књига, поред Увода, има два дијела. Први и други дио бирано су распоређени у одјелке, главе и одсјеке.

Уводни дио се протеже на 35 страница с овим садржајем:

— Радни однос и право на рад, Групирање, појам и карактер друштвено-радног односа, Појам, настанак и облици радног односа, Право на рад и радни однос, Облик остваривања права на рад. Уводни дио је омогућио аутору да у првом дијелу допуни оно што је наговјештено или мање детаљно рекао у Уводу. Радни однос се реализирао у организираном раду, првенствено у организацијама удруженог рада. Ту се и реализира право на рад у праву рада друштвеним средствима.

(4) Ф. Енгелс, *Порекло породице, приватне својине и државе*, „Култура“, Београд, 1969, стр. 181.

Дио први има наслов *Друштвене претпоставке остваривања права на рад у Југославији*. Обимност теме и метод њене обраде аутор дистрибуира у ове одјелке: Организирање рад као претпоставка заснивања радног односа, Главе и одјелке: Удружени рад, Настанак удруженог рада, Појам удруженог рада, Основи удруженог рада, Облици организовања удруженог рада као претпоставка заснивања радног односа, Радна заједница и коначно Облици организованог рада и материјална основа радног односа код послодавца.

У жељи да све напише, др Шундерић у Дијелу I кратко пише о настанку, појму и основама удруженог рада, о остваривању права на рад у условима друштвене својине, о праву рада друштвеним средствима и радном односу. За разлику од Уводног дијела који је писан учбенички и у којем се својом оригиналношћу издваја глава III *Радни однос облик остваривања права на рад*, у Првом дијелу има више назнака и наговјештаја да су питања такве нарави да захтијевају више простора и елаборирања. За претпоставити је да је аутор овај дио писао у циљу cjеловитости задане теме, без амбиције да о сваком наведеном питању пише више и онако како је то у наставку учинио. Дио први сажет је од 35 до 85 странице.

Дио други има исти наслов као и књига, *Услови заснивања радног односа*, и обухвата стр. 85—239 с одјелцима: Појам, регулирање и подјела услова, Материјално правни услови за заснивање радног односа, Формално-правни услови за заснивање радног односа, Остваривање заснованог радног односа, Исправе у вези са заснивањем радног односа.

Техничком прецизношћу аутор издваја поједина питања, појмове и категорије у засебне дијелове и даје им мјесто у „главама и одсјецима”, бира редослијед, наглашава битне и карактеристичне елементе, полемизира и сугерира, али и закључује свуда тамо гдје је за то било мјеста. Дало би се рећи, на неким мјестима и претјерано детаљно.

Дио други чини садржај књиге који у cjелости оправдава њен наслов. Аутор јасним мислима и бираним ријечима стручно и знанствено сложеним у реченице брижљивог језичног, логичног и знанственог изражавања диктира темпо.

Када се читају дијелови који говоре о појму услова и регулирању услова (са претходним напоменама) закључити је да се аутор толико саживо са тим о чему пише, да то брижно и „њежно” на себи својствен начин слаже уз напомену у један ред детаља, ситних каменчића у мозаик цјелине, која је таква захваљујући тим детаљима. Има ту и становитих претјеривања, што се прије свега односи на главу II *Субјективни услови за заснивање радног односа* и то нарочито када пише о посебним условима за заснивање радног односа. У том дијелу аутор је на мјестима искључив, мало је простора за полемику, иако је баш у тим питањима у теорији и пракси пуно празнина и спорова. То је нарочито видљиво у различитим организационим облицима удруженог рада и радним заједницама у којима се реализује радни однос и „шуми” самоуправних опћих аката којима се често посебни увјети за заснивање радног односа уређују. Већ у првом дијелу књиге пишући о пословима и радним задацима и плану кадрова, аутор темељито, аналитички и досљедно то наговјештава, полемизира са другим теоријским мишљењима и даје јасне закључке.

У трећем одјелку (стр. 157—229) аутор пише о формално-правним условима за заснивање радног односа. Боље би било да је један дио тог одјелка назвао „претпоставкама за ваљано заснивање радног односа”, јер под условима за заснивање радног односа у радноправној теорији и у законодавству не прихватају се без резерви и они које др Шундерић наводи кад пише о јавном објављивању потребе за новим радницима, о огласу и натјечају, о пријави за заснивање радног односа и поступку избора кандидата.

Коначно, цјелина књиге је заокружена посебним одјелком на крају у коме говори о исправама у вези са заснивањем радног односа (радној, поморској и бродарској књижици).

Бирана библиографија бројних аутора, књига и чланака, и судска пракса приручника дају посебан квалитет. С овом књигом аутор се укључује у не баш бројан тим признатих наших и свјетских аутора који су директно или посредно писали о условима за заснивање радног односа. Таква је оцјена и рецензената, угледних професора др Милана Деспотовића и др Предрага Јовановића који су издавачу и корисницима дјело препоручили. Они који дјело буду користили увјерит ће се да је др Боровије Шундерић успио у појединостима и у цјелини.

др Маринко Б. Учур

Др Александар Николић, РАДНО ПРАВО, друго измењено и допуњено издање, „Научна књига”, Београд 1988, стр. 421

Професор Александар Николић спада у ред плодних правних писаца у области самоуправних радних односа и права самоуправљања. Његови бројни радови (учбеници, монографије и чланци), представљају озбиљан, пажње вредан и велики допринос обради ових питања, посебно теоријски приступ појединим проблемима. Његов допринос нашој правној теорији, а нарочито питању самоуправних радних односа, несумњив је и неоспоран. У том смислу је и појава другог издања учбеника *Радно право*.

Учбеник је подељен на Општи и Посебан део.

Општи део обухвата општа питања радног права. То су, пре свега, питања о појму и предмету радног права у теорији уопште а посебно у југословенској теорији. Аутор са правом и разлогом истиче, што треба посебно нагласити, да из предмета Радно право треба „изоставити обраду оних друштвених односа који су се развили до те мере да захтевају самостално проучавање”, тако да долази до „чисто” предмета Радног права према коме „предмет радног права чине радни односи и односи у непосредној вези с њима”. Овим се чини корак даље у напуштању досадашњих гледишта по којима је Радно право обухватало нека питања која су га оптерећивала и чинила сувишним за обраду и проучавање. Полазећи од опште прихваћене дефиниције да је радни однос добровољно успостављен правни однос у којем радник у виду занимања обавља одређене послове, аутор се опредељује за појам радног односа као правног односа. Он напушта до сада прихваћена изведена гледишта о томе да је радни однос „међусобни однос радника у удруженом раду” или „међусобни непосредни однос удружених радника” или „међусобни радни однос”, који могу да имају неко друго значење али не правно и који су се темељили на идеализованом схватању нашег друштва а да такво схватање и настојање нису могли да подстакну развој самоуправних односа нити да повећају улогу радника у одлучивању, односно да радници и поред свих „права” често своје односе остварују „уз помоћ судова и других државних органа”, како то аутор умесно примећује, а што не би требало да буде особина наших радних односа.

Остала питања Општег дела су право на рад, односи у раду и њихов историјски развој, настанак и развој радног законодавства у вези и код нас. Посебно место у Општем делу учбеника припада разматрању међународног регулисања радних односа, чиме професор Николић прати савремена кретања у теорији радног права, и потврђује своје опредељење, уосталом сасвим исправно, да радно право проучава и „акте међународног права којима се регулишу радни односи”. До сада су се, код неких теоретичара, ова питања изучавала као извори радног права и то само као међународни извори и углавном оно што је у вези са устројством Међународне организације рада.